משנה

הַנּוֹדֵר שלא ליהנות מִשּׁוּכְתֵי שַׁבָּת, אָסוּר בְּהנאה מִישְׂרָאֵל, וְאָסוּר גם בְּכוּתִים שאף הם שובתים בשבת. הנודר מֵאוֹכְלֵי שׁוּם בלילי שבתות, אָסוּר בְּהנאה מִישְׂרָאֵל, וְכן אָסוּר בְּכוּתִים שאף הם אוכלים שום כישראל. הנודר מַעֲוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם – מהעולים לירושלים ברגל, אָסוּר בְּהנאה מִישְׂרָאֵל, וּמוּתָּר בְּכוּתִים, מכיון שהכותים אינם עולים לירושלים אלא להר גריזים.

גמרא

הגמרא מבררת לגבי משמעות דבריו של הנודר מ'שובתי שבת', אם כוונתו לאלו המצווים עליה ואף שאינם מקיימים אותה בפועל, או לאלו המקיימים אותה ואף אם אינם מצווים עליה:

מַאי כוונת הנודר באמרו 'שׁוּכְתֵי שַׁבָּת', אִילֵימָא מְמַקְיְימֵי שַׁבָּת – אם נאמר שכוונתו לנדור מכל מי שמקיימים שבת בפועל ואף אם אינם מצווים עליה, אם כן מַאי אִירְיָא בְּכוּתִים – מפני מה כתבה המשנה 'אסור בישראל ובכותים', הלא אֲפִילּוּ בעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים ששובתים בשבת נַמִּי – גם בהם ראוי שיהיה אסור, ואם כן היתה צריכה המשנה לכתוב 'אסור במקיימיה'. אֶלָּא ודאי שאין כוונתו לידור עצמו מכל השובתים בפועל, אלא רק מְמֻצְוִּים עַל הַשַּׁבָּת, וגוי אף אם הוא שומר שבת אין הוא מצווה על כך.

מקשה הגמרא, אִי הָכִי שכוונתו לנדור מן המצווים על המצוה, אֵימָא סֵיפָא – תאמר את סוף המשנה, 'הנודר מַעֲוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וּמוּתָּר בְּכוּתִים', ואם כוונת הנודר לידור מאלו המצווים, אַמַּאי מותר הוא בכותים, וְהָא מְצוּוִּים נִינְהוּ לעלות לרגל והם בכלל נדרו אף שאינם עולים.

מיישבת הגמרא, אָמַר אַבָּיֵי, מְצוָוֶּה וְעוֹשֶׂה קָתָנֵי – כוונת הנודר היא למי שמצווה על הדבר, וגם מקיים. ולכך, בָּתְרֵיתִי בְּבֵי קַמַּיְיתָא – בשני הדיינים הראשונים של המשנה, היינו נודר משובתי שבת ונודר מאוכלי שום, יִשְׂרָאֵל וְכוּתִים מְצוּוִּין הם על כך וְאף עוֹשִׂין – מקיימים, ולכן הם בכלל נדרו, אך הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, הֲהוּא דַּעֲבָדֵי – אלו שמקיימים, הם עוֹשִׂין וְאֵינָם מְצוּוִּין על כך, ולכן הם לא בכלל הנדר. מה שאין כן בנודר בְּעוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם, יִשְׂרָאֵל מְצוּוִּין הם לעלות וְעוֹשִׂין, שהם עולים לירושלים, לכן הם בכלל נדרו, אך כּוּתִים מְצוּוִּין וְאֵינָם עוֹשִׂין –שאף שהם מצווים לעלות, אך אינם מקיימים את חיובם, ומשום כך הם אינם בכלל נדרו.

משנה

האומר 'קוֹנָם שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה לִבְנֵי נֹחַ', מוּתָּר בִּישְׂרָאֵל, לפי שהם יצאו מכלל 'בני נח' ונקראים 'בני אברהם', וְאָסוּר בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שכל האומות הם מבניו של נח.

גמרא

שואלת הגמרא, וְיִשְׂרָאֵל מִי נָפִיק – האם יצאו מִכְּלַל בְּנֵי נֹחַ, הלא גם הם מצאצאיו ולמה הוא מותר בהם. ומתרצת, בֵּיוָן דְּאִיקַּדַּשׁ אַבְרָהָם – מכיון שאברהם נתקדש להקדוש ברוך הוא, אִיתְקְרִי עַל שְׁמֵיהּ – מתייחסים ישראל אחריו ונקראים בני אברהם, ולא 'בני נח'.

משנה

האומר קונם שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה לְזֶרַע אַבְרָהָם, אָסוּר הוא בְּיִשְׂרָאֵל שהם נקראים כך, וּמוּתָּר בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, ואף בבני ישמעאל ועשיו שהם זרע אברהם, כיון שהם אינם נקראים על שמו.

גמרא

שואלת הגמרא, וְהָאִיכָּא יִשְׁמָעֵאל שהוא מזרע אברהם, ומדוע הנודר מזרע אברהם מותר הוא בכל העובדי כוכבים ואינו אסור בישמעאלים. ומתרצת, 'כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע' (בראשית כא יב) כְּתִיב – שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם שיצחק הוא יהיה נקרא על שמך, ולכך ישמעאל אינו נחשב 'זרע אברהם'.

ומקשה הגמרא שוב, וְהָאִיכָּא עֵשָׂו שהוא בנו של יצחק הנחשב ל'זרע אברהם', ולמה אינו אסור בו. ומתרצת, 'בְּיִצְחָק' וְלֹא כָּל יִצְחָק, כלומר, מזה שכתוב בפסוק 'כי ביצחק' בתוספת בי"ת ולא 'כי יצחק', זה בא לרמז שרק חלק מזרעו של יצחק נחשב זרעו של אברהם, ולמעט את עשיו וצאצאיו.

משנה

האומר קונם 'שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה מִיִּשְׂרָאֵל', לוֹקֵחַ בְּיוֹתֵר – מותר לו לקנות מישראל רק אם משלם יותר מהמחיר, וּמוֹכֵר בְּפָחוֹת –מותר לו למכור לישראל רק אם משלמים לו פחות מהמחיר, שבכך אינו נהנה מהם.

ואם אמר קונם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נֶהֱנִין לִי – שישראל לא יהנו ממני, לוֹקֵחַ בְּפָחוֹת וּמוֹכֵר בְּיוֹתֵר – מותר לו לסחור עם ישראל רק אם הוא יקנה בפחות מהמחיר וימכור ביותר מהמחיר, שבכך הם אינם נהנים ממנו, אך וְאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ – אין בני אדם שיסכימו לסחור איתו ולהפסיד את ממונם, לקנות ממנו ביוקר ולמכור לו בזול.

ואם אמר קונם שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה לָהֶן וְהֵן לִי – אני לא יהנה מישראל וישראל לא יהנו ממני, יֶהֱנֶה לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים – אסור לו לסחור עם ישראל כלל, אלא רק עם עובדי כוכבים.

גמרא

ישנם שלשה מינים של סחורה: חריפא [–חזקה], מציעא [–ממוצעת], ודרמי על אפיה [–סחורה גרועה].

'זבינא חריפא' – מקח שיש עליו דרישה חזקה [–הרבה קופצים]. מקח כזה, אף כשהוא נמכר במחירו הרגיל אין המוכר נהנה מהקונה כלל, כיון שיש מספיק קונים על החפץ, ובקל הוא ימצא קונה אחר, אלא רק הקונה נהנה שמצא את מבוקשו. אך עם כל זה כאשר הוא נמכר ביותר, המוכר הוא שנהנה ולא הקונה. 'זבינא מציעא' – מקח ממוצע, כלומר שיש עליו דרישה רגילה. מקח כזה, כאשר הוא נמכר במחירו הרגיל גם המוכר וגם הקונה נהנים, המוכר נהנה בדמים שקיבל, והקונה נהנה בחפץ שקנה. אך כאשר הוא נמכר בפחות משוויו אין למוכר הנאה מהמכירה, אלא רק הקונה נהנה, וכאשר הוא נמכר ביותר משוויו אין לקונה הנאה, אלא רק המוכר נהנה. 'זבינא דרמי על אפיה' – מקח שאין עליו קופצים כלל. מקח כזה, אף כשהוא נמכר במחירו הרגיל אין הלוקח נהנה מהמוכר, כיון שבקל ימצא מוכר אחר, והמוכר הוא שנהנה כיון שלא בקל ימצא לוקח אחר. אך עם כל זה כאשר הוא נמכר בפחות, הקונה הוא שנהנה ולא המוכר.

הגמרא מביאה דין שאמר שמואל, ועל פי זה תבאר הגמרא באיזה סוג מקח מדובר במשנה:

אָמַר שְׁמוּאֵל, הַלּוֹקֵחַ כְּלִי מִן הָאוּמָּן [–היוצר] לְבַקְּרוֹ – לבדקו, שאם הוא יפה יקחו וישלם לו דמיו, ואם ימצא בו חסרון יחזירהו לאומן, וְנָאֲנַס החפץ בְּיָדוֹ, כגון שנפל מידו ונשבר או שאבד ממנו באונס, חַיָּיב לשלם על כך, כיון שהוא בשואל שחייב באונסין משום שכל הנאה שלו.

מבארת הגמרא, מכך ששמואל אומר שהלוקח חייב באונסין, אַלְמָא קָסָבַר הֲנָאַת לוֹקֵחַ הִיא – מוכח שהוא סובר שכשמוכרים חפץ, הקונה הוא שנהנה ולא המוכר, ולכך נחשב שכל הנאה של הלוקח וחייב באונסין.

הגמרא מקשה על שמואל מהמשנה:

תְּנַן – שנינו במשנתינו, האומר שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה מִיִּשְׂרָאֵל, מוֹכֵר רק בְּפָחוֹת מהמחיר, שבכך אינו נהנה מהקונה. ומדייקת הגמרא, אֲבָל שָׁוֶה בְּשָׁוֶה לֹא – למכור במחיר הרגיל אינו יכול. ומקשה הגמרא, וְאִי הֲנָאַת לוֹקֵחַ הִיא – ואם כדברי שמואל שבמכירה הקונה הוא

המשך בעמוד מב

שנהנה ולא המוכר, אם כן **אֲפִילּוּ** שָׁוֶה בְּשָׁוֶה גם יוכל למכור, כיון שאינו נהנה מהקונה.

מתרצת הגמרא, **מַתְנִיתִין בְּזוֹבְינָא דְּרַמֵּי עַל אַפֵּיהּ** – משנתינו מדברת בחפץ שאין עליו קופצים כלל, וחפץ כזה כשהוא נמכר בשוויו, המוכר נהנה כיון שלא בקל ימצא קונה אחר, ולא הקונה. ולכן אמרה המשנה שימכור בפחות משוויו, שבכך אין המוכר נהנה אף שאין עליו קופצים, אבל בשוויו אסור למכור.

מקשה הגמרא על כך, **אִם כֵּן** שמשנתינו מדברת בזבינא דרמי על אפיה, **אֵימָא רֵישָׁא** – אמור את הרישא של המשנה, המודר הנאה מישראל לוֹקֵחַ רק **בְּיוֹתֵר** מהמחיר כדי שלא יהנה מהמוכר, ואם מדובר בחפץ שאין עליו קופצים, הרי אף אם יקנהו בשוויו אין הוא נהנה. **וְעוֹד** קשה, **אֵימָא סֵיפָא** – אמור גם את הסיפא של המשנה, **שֶׁיִּשְׂרָאֵל נֶהֱנִין לִי** – הנודר שישראל לא יהנו ממנו, ואילו הוא יכול ליהנות מהם, [לוֹקֵחַ רק **בְּפָחוֹת** מהמחיר], **וּמוֹכֵר** רק **בְּיוֹתֵר** מהמחיר, **וְאִי בְּזוֹבְינָא דְּרַמֵּי עַל אַפֵּיהּ** – ואם המשנה מדברת בחפץ שאין עליו קופצים, מדוע מותר לו למכור רק ביותר מהמחיר, **אֲפִילּוּ** שָׁוֶה בְּשָׁוֶה יכול הוא למכור, כיון שישראל שהם הקונים אינם נהנים ממנו בזבינא דרמי על אפיה.

מתרצת הגמרא, **סֵיפָא בְּזוֹבְינָא חֲרִיפָא** – הסיפא של המשנה מדברת בחפץ שיש עליו הרבה קופצים, ובחפץ כזה אם מוכרו בשוויו אין המוכר נהנה כלל, אלא הלוקח הוא שנהנה, ולכן מותר לו למכור רק ביותר משוויו, שאז אין הלוקח נהנה אף שזה זבינא חריפא, אבל למכור בשוויו אסור.

מקשה על כך הגמרא, **אִי הָכִי** שהסיפא מדברת בזבינא חריפא, אם כן למה כתבה המשנה לוֹקֵחַ מישראל רק **בְּפָחוֹת** מהמחיר כדי שישראל לא יהנו ממנו, **אֲפִילּוּ** שָׁוֶה בְּשָׁוֶה יכול הוא לקנות, שהרי בזבינא חריפא רק הקונה נהנה, ואם כן אף אם קונה מהם בשוויו, הוא אינו מהנה אותם כלל.

הגמרא חוזרת בה, ומעמידה את המשנה באופן אחר, **אֶלָּא**

מַתְנִיתִין בְּוִבְינָא מִיצְּעָא – המשנה מדברת במקח ממוצע, כלומר שיש עליו קופצים, אך הם אינם רבים במיוחד, ומקח כזה כשהוא נמכר בשוויו, גם המוכר וגם הקונה נהנים, ולכך אסרה המשנה למכור ולקנות מקח במחירו הרגיל, משום שזה שאסור בהנאה נהנה מהעיסקא, בין אם הוא המוכר ובין אם הוא הקונה. **וְדִשְׁמוּאֵל** – ודינו של שמואל המחייב את הלוקח אפילו באונסין משום שכל ההנאה היא שלו, מדובר **בְּזִבְינָא חֲרִיפָא**, ובמקח כזה אכן כל ההנאה היא של הלוקח.

הגמרא מביאה ראיה לשיטת שמואל:

תָּנְיָא כְּוָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, הַלּוֹקֵחַ כֵּלִים מִן הַתַּגָּר לְשַׁנְּתָן לְבֵית חָמְיוֹ – חתן שלקח כלים מן הסוחר לשלחם כמתנה לארוסתו, **וְאָמַר לוֹ** החתן לתגר, **אִם מְקַבְּלִין אוֹתָן מִמֶּנִּי בבית חמי, אֲנִי נוֹתֵן לְךָ דְּמֵיהֶם** – אשלם לך את שויים המלא, **וְאִם לָאו** – אם לא ירצו לקבלם ממני, **אֲנִי נוֹתֵן לְךָ לְפִי טוֹבַת הֲנָאָה שֶׁהָהֵן** –אשלם לך כפי ההנאה שיש לי בזה שהם יחזיקו לי טובה על שכיבדתי אותם ורציתי לשלוח להם מתנות. ומבארת הברייתא מה הדין אם בדרך אירע אונס בכלים, אם **נֶאֱנְסוּ** הכלים **בְּהֲלִיכָה** –כשהוליך את הכלים לבית חמיו, **חַייָב**, משום שכל ההנאה היא שלו ודינו כשואל. ואם נאנסו **בַּחֲזָרָה** – בדרך חזרה מבית חמיו, לאחר שלא רצו לקבלם ממנו, **פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר** –מאחר שהוא אינו קונה את הכלים אלא מחזירם למוכר, אין הוא נחשב כבר כלוקח שדינו כשואל, אלא דינו כשומר שכר הפטור מאונסין. ומכך שבדרך הליכתו הוא חייב באונסין, יש ראיה לשמואל שלוקח כלי לבקרו כל הנאה שלו כשואל.

הגמרא מביאה מעשה כדי לבאר שלא בכל אופן הוא פטור מאונסין בדרך חזרה:

הֲהוּא סַפְּסָרָא [–סוחר הלוקח בהמות מהבעלים במחיר קצוב למוכרם ביום השוק, ומתנה שאם לא יצליח למוכרו יחזירהו לו], **דְּשָׁקַל חֲמָרָא לְזַבּוֹנֵי** – שלקח חמור מבעליו למוכרו ביום השוק, **וְלָא אִיזְדַּבַּן** – והוא לא נמכר שם, ורצה הסוחר להחזירו לבעליו, **וַבַּהֲדֵי דַּהֲדַר אִיתְּנִים חֲמָרָא** – בדרכו חזרה אירע אונס לחמור, ולא היה יכול להחזירו כמות שהוא, **חַייְבִיהּ רַב נַחְמָן לְשַׁלּוּמֵי דְּמֵי** החמור, ואף שהיה אונס.

אִיתְּיבִיהּ [–הקשה] **רָבָא לְרַב נַחְמָן** מהברייתא שהובאה לעיל, **נֶאֱנְסוּ בְּהֲלִיכָה חַייָב, בַּחֲזָרָה פָּטוּר**, ומדוע רב נחמן חייב אותו לשלם אף שהאונס היה בדרכו חזרה. **אֲמַר לֵיהּ** – ענה לו רב נחמן לרבא, **חֲזָרָה דְּסַפְּסָרָא הוֹלָכָה הִיא** – הסרסור אף בדרכו חזרה עם החמור לבעלים, נחשב כהליכת החתן לבית חמיו שחייב באונסין, כיון **דְּאִילּוּ מַשְׁכַּח לְזַבּוֹנֵי, אַפִּילּוּ אַבָּבָא דְּבֵיתֵיהּ** – אם ימצא קונה בדרכו חזרה, אף בפתח ביתם של הבעלים **מֵי לֹא מְזַבֵּין לֵיהּ** – האם הוא לא היה מוכר, הרי ודאי שימכור, ואם כן נמצא שעד שלא החזירו עדיין רצונו בחמור שיוכל למוכרו, ומשום כך הוא נחשב עדיין כלוקח שכל הנאה שלו וחייב באונסין. מה שאין כן בלוקח כלים לבית חמיו שלאחר שלא רצו לקבלם הוא ודאי לא יקנה אותם, אין הוא נחשב כבר כלוקח, ופטור מאונסין.

משנה

האומר **'קוֹנָם שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה לָעֲרֵלִים'** – יאסר עלי בקרבן מה שאני אהנה משל הערלים, **מוּתָּר בַּעֲרֵלֵי יִשְׂרָאֵל** – מותר לו ליהנות מכל ישראל ואף מהערלים שבהם, וכגון ערל שמתו אחיו הקודמים מחמת מילה, שאין מלים אותו עד שיגדל ויתחזק, **וְאָסוּר בְּמוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים** – ואסור הוא ליהנות מכל הגויים ואף המהולים שבהם, כגון שנולדו מהולים, או שנימולו בידי אדם כגון ערבי מהול או גבעוני מהול. משום ש'ערלים' הוא כינוי על הגויים בכללותם שלא נצטוו על המילה, ולא כפשוטו מי שערל ממש, וכפי שיתבאר בהמשך המשנה.

ואם אמר **'קוֹנָם שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה לְמוּלִים'** – מה שאני אהנה מהמהולים יאסר עלי בקרבן, **אָסוּר בַּעֲרֵלֵי יִשְׂרָאֵל** – אסור לו ליהנות מכל ישראל ואף מהערלים שבהם, **וּמוּתָּר בְּמוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים** – ומותר לו ליהנות מכל הגויים, ואף מהמהולים שבהם.

המשנה מבארת את הטעם:

שֶׁאֵין הָעֲרֵלָה קְרוּיָה אֶלָּא לְשֵׁם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים – אין הכוונה בכינוי 'ערלים' לבני אדם שלא נימולו, אלא הוא כינוי על הגויים, שנקראים 'ערלים' כיון שלא נצטוו על המילה, ולכן הוא אסור אף במהולים שבהם. וראיה לכך, **שֶׁנֶּאֱמַר** (ירמיה ט כה) **'כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרֵלִים וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל עֲרֵלֵי לֵב'**, ומכך שהפסוק אומר 'כל הגויים ערלים' אף שודאי יש בהם גם מהולים, מוכח שהוא כינוי על הגויים בכללותם, **וְאוֹמֵר** – הוכחה נוספת, מהפסוק (שמואל א' יז לו) **'וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כְּאַחַד מֵהֶם'** – דוד המלך כינה את גלית 'ערל', אף שיתכן שהוא נולד מהול, ומובח שערל הוא כינוי לגוי ואף אם הוא מהול, **וְאוֹמֵר** – הוכחה נוספת, מהפסוק (שם ב' א כ) **'פֶּן תִּשְׂמַחְנָה בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים פֶּן תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעֲרֵלִים'** – דוד המלך מכנה את פלשתים 'ערלים', ואף שבאומה שלימה ודאי שיש בהם גם מהולים, ומובח שהוא כינוי על כל הגויים, ואף אם הם מהולים.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה היא מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת** – שלש עשרה פעמים מוזכר לשון 'ברית', בפרשה שנצטוה בה אברהם אבינו על המילה (בראשית יז א–כב).

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה היא מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁהִיא דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת הַחֲמוּרָה**, שכשהיא בזמנה ביום השמיני ללידה, מלים אפילו בשבת.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁלֹּא נִתְלָה לוֹ לְמֹשֶׁה הַצְּדִיק עָלֶיהָ מְלֹא שָׁעָה** – שכל זכויותיו של משה רבנו לא עמדו לו אפילו שעה אחת, כשלא מל את בנו, אלא מיד שנתרשל ביקש המלאך להרגו, וכפי שמפורש בגמרא.

רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁהִיא דּוֹחָה אֶת דִּינֵי הַנְּגָעִים**, שאף שהקוצץ בהרתו עובר בלאו שנאמר (דברים כד ח) **'הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת'**, עם כל זאת כאשר יש נגע במקום הערלה נדחה האיסור, ומל את הערלה אף אם נקצץ הנגע. [ודורשים כן (שבת קלב:) מהפסוק (ויקרא יב ג) **'יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ'** – ואפילו יש שם בהרת יקוץ].

רַבִּי אוֹמֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁעַל יְדֵי כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אָבִינוּ, לֹא נִקְרָא 'שָׁלֵם' עַד שֶׁמָּל, שֶׁנֶּאֱמַר** (בראשית יז א) **'הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי** [–במצות מילה] **וֶהְיֵה תָמִים** [–שלם]'.

דָּבָר אַחֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁאַלְמָלֵא הִיא** [–מצות מילה], **לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר** (ירמיה לג כה) **'כֹּה אָמַר ה', אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה** – אלמלא ברית המילה שקיימת ביום ובלילה, **חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי'** – לא הייתי בורא את העולם.

גרסת הר"ן:

רַבִּי אוֹמֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר** (שמות כד ח) **'הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה'**.

עד כאן גרסת הר"ן.

גמרא

כהמשך למשנתינו שהביאה את דעת רבי יהושע בן קרחה, שמשה רבינו נתרשל מהמילה, מביאה הגמרא מחלוקת תנאים על כך:

תַּנְיָא בברייתא, **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר**, יש ללמוד שגְּדוֹלָה היא מצות **מִילָה**, מכך **שֶׁלֹּא עָמְדוּ לוֹ** להצילו מן העונש **כְּשֶׁנִּתְרַשֵּׁל מִן הַמִּילָה, שֶׁנֶּאֱמַר** (שמות ד כד), **'וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ה' וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ'**.

אָמַר רַבִּי, חַס וְשָׁלוֹם לומר **שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ נִתְרַשֵּׁל מִן הַמִּילָה** – מלמול

המשך בעמוד קעא

את בנו, **אֶלָּא כָּךְ אָמַר** משה, אם **אָמוּל** את התינוק **וְאֵצֵא** מיד
לדרך, הרי **סַכָּנָה הֱיֵא** לו, כיון שבשלושת הימים הראשונים
שלאחר המילה יש כאבים גדולים, ויש חשש שיגיע התינוק לידי
סכנה, וראיה לכך, **שֶׁנֶּאֱמַר** במעשה דינה (בראשית לד כה) **'וַיְהִי בַּיּוֹם**
הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים וְגוֹ', הרי שבשלושת הימים הראשונים
מהמילה יש כאבים, לכך לא רצה למולו ולצאת מיד לדרך, ואם
אָמוּל וְאֶשְׁהֶא שְׁלֹשָׁה יָמִים ואחר כך אצא לדרך, גם זה איני יכול
לעשות, כי **חָקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִי, 'לֵךְ שָׁכֹב מִצְרָיִם'** (שמות ד יט)
ואיני יכול להתמהמה, ואם כן חס ושלום לומר שמשה נתרשל מן
המילה. **אֶלָּא מִפְּנֵי מַה נֶּעֱנַשׁ מֹשֶׁה,**